Christian Bobin

NEŞE-İNSAN

Monokl
Edebiyat

MonoKL Edebiyat

Yapıtın Özgün Adı: L'homme-joie
Neşe-İnsan

© Editions L'Iconoclaste, 2012
© Monokl Yayınları, 2013

Sertifika Numarası: 22834

ISBN: 978-605-5159-30-6

Birinci Basım: 2015 Kasım
Editör: Ayşe Gizem Çıtak
Düzelti: Ayşegül Ergül Aslan
Çeviri: Nihan Çetinkaya
Kapak Deseni ve Uygulama: Zeynep Ünal
Baskı Hazırlık: Ayten Aydın

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
Haramidere - İstanbul
Tel: 0212 412 17 77
Sertifika Numarası: 12027

MonoKL Yayınları
Uğur Mumcu Mah. Serçe Sok. No:33 D:3
Kartal - İstanbul
e-posta: editor@monokl.net
www.monokl.net
www.monoklkitap.com

NEŞE-İNSAN

Christian Bobin

Çeviren:
Nihan Çetinkaya

Monokl
Edebiyat

Yazar Hakkında, Christian Bobin (1951-) Fransız yazar ve şair Christian Bobin, kısa yapıtlar olarak nitelendirilebilecek birçok yapıt kaleme aldı. Şiir ve felsefenin yalın ve güçlü yankılarını edebiyatın tüm güçlerini seferber ederek yazıya döktü. Yapıtlarında küçük mucizeleri ve hayatın güzelliklerini yalvaçvari bir ses ile kurgu ile şiirsel söz arasında var etti. Özgün bir şair-yazar olarak Fransız edebiyatında kendine has bir yer edinmiştir. 1993 yılında "Yerlerde Bir Aziz" adlı yapıtıyla Le Prix des Deux Magots'ya layık görülmüştür.

Son zamanlarda en çok dikkat çeken yapıtlarından birisi Amerikalı büyük şair Emily Dickinson'ın biyografisini romansı bir havada ele aldığı ve onu Rimbaud'ya benzettiği La Dame Blanche adlı yapıttır. Adları tek bir yapbozun parçaları gibi parıldayan diğer yapıtlarından bazıları ise şunlardır: Une petite robe de fete, Souverainete du vide, Eloge du rien, Isabelle Bruges, L'inesperee, La plus que vive, Autoportrait au radiateur, Geai, Tout le monde est occupe, La presence pure, Ressusciter.

Yazarın Monokl'daki diğer kitapları:

- *Eksik Parça* (2012 Nisan)
- Yerlerde Bir Aziz (2015 Nisan)

Yazmak,
aşılması imkânsız
bir duvara bir kapı çizmek ve
sonra o kapıyı açmaktır.

Neşe-İnsan

Maviden başlayalım isterseniz. Serin bir nisan sabahı mavisinden. Kadife gibi yumuşak, gözyaşı gibi ışıltılı. İşte sadece bu mavinin olduğu bir mektup yazmak isterdim size. Anvers ya da Rotterdam Kuyumcular Çarşısı'nda mücevherleri sardıkları dörde katlanan kâğıtları andırırdı mektubum. Gelinlik kadar beyaz bir kâğıt içinde küçük bir hazine, büyülü tuz taneciklerinde gizlenmiş Parmak Çocuk'un serveti, bir yenidoğanın gözyaşlarına benzeyen mücevherler.

Düşüncelerimiz duman gibi yükseliyor ve kararıyor gökyüzünü. Bugün hiçbir şey yapmadım ve hiçbir şey düşünmedim. Gökyüzü avucumun içindeydi. Şimdi akşam oldu. Ama size akşamların en güzelini sunmadan geçip gitmesine izin veremem bugünün. Dünyayı görüyorsunuz. Benim gibi görüyorsunuz siz de. Bir savaş alanı yalnızca. Her yerde kara süvariler. Kılıç sesleri geliyor ruhların derinlerinden. Öyle ama bunun hiçbir önemi yok. Küçük bir gölün kıyısından geçtim. Üstü su mercimekleri ile kaplıydı; evet, işte bu önemliydi: Tüm yumuşaklığını kılıçtan geçirdiğimiz hâlde, yaşam daha bereketli bir şekilde geliyor geri. Savaşın gizemli hiçbir yanı yok fakat bir kuş, sık ağaçların gövdeleri arasında uçarak ormanın derinliklerine kaçan bir kuş, gözlerimi kamaştırdı. Size öyle küçük

bir şey söylemeye çalışıyorum ki söylerken onu zedeleyeceğim diye korkuyorum. Hani kelebekler vardır, hafif bir dokunuşla bile cam gibi kırılır kanatları. Kuş, bir sarayın sütunları arasında mekik dokuyan hizmetliler misali uçuyordu ağaçların arasından. Sessizce. Bir şiir gibi altın kaplıydı. İşte yaklaşıyorum size söylemek istediğim şeye, bugün şahit olduğum, o neredeyse hiçbir şey olan ama ölümün tüm kapılarını açan şeye: Hayat hiç durmadan akar. Yakalamak imkânsız. Kalbimizin sütunları arasındaki bir kuş gibi geçiveriyor önümüzden. Ancak pek nadir çıkabiliyoruz bu yaşamın seviyesine; oysa o, bizim ne kadar yüksekte olduğumuzu dert etmiyor ve bir saniye olsun vazgeçmiyor, bizi ve bizim gibi canileri lütuflarına boğmaktan.

Göl göğün altında çiçek açıyor, gök gölün karşısında taçlanıyordu. Yalvaçvari kanatlarıyla kuş alevlendirmekteydi ormanı. Birkaç saniye boyunca canlı kalmayı becerebildim. Farkındayım, bu mektup size delice gelebilir. Ama öyle değil. Asıl delice olan isteklerimiz. Ben burada, "güzel bir gün", "mavi bir gök" denen şeyden bahsetmek istiyorum sadece. Bu ifadeler bir gizem barındırıyor. Soğuk metal, ışıktan bir bıçak gibi kalbimizi açıyor. Binlerce yıldızın altına sığınmışız. Ve bazen farkına varıp şöyle birkaç saniyeliğine kafamızı kaldırıyoruz. İşte "güzel hava" diye buna diyoruz.

Cennete giren ama girdiği yerin cennet olduğunun farkında olmayan birini düşünüyorum. Kaygıları, gerçekleştirmek istedikleri var. Çok meşgul. Demirin gürültüsü, kılıçların şakırtısı eşlik ediyor ona. Ne de bayağı şu savaş dediğimiz şey. Sonra birdenbire kardan bir ışık bir gölün üstüne düşüyor ve altın kanatlı bir kuş, dünyayı çevreleyen surları delip geçiyor. Umulmadık bir şey bu. Birkaç saniye yetiyor değil mi sonsuza dek yaşamak için. "Ebedi olduğumuzu hissediyor ve tadıyoruz." Arabanın arka koltuğunda uyuyakalmış bir çocuğun

tatlılığı var Spinoza'nın bu düşüncesinde. Kalbimizin geniş merasim salonundaki kırmızı tahtına kurulmuş bir Güneş-Kralımız var bizim, sizin ve benim. Ve bazen, birkaç saniyeliğine, bu kral, bu neşe-insan, tahtından kalkıyor, sokağa inip birkaç adım atıyor. Bu kadar basit işte.

Sayfaları gök mavisiyle, ölümü deneyimlemiş olan o maviyle resimlenmiş kitapları severim yalnızca. Eğer cümlelerim gülümsüyorsa karanlıktan çıktıkları içindir. Hayatımı, ikna yeteneğini yakından tanıdığım melankoliye karşı mücadeleyle geçirdim. Gülüşüm bana bir servete mal oldu. Gökyüzünün mavisi cebinizden düşürdüğünüz bir altın para sanki ve ben, yazarak onu size geri veriyorum. O mavi ki, tüm görkemiyle, umutsuzluğun mutlak sonunu ilan edecek ve gözlerimizi yaşla dolduracaktı. Anlıyor musunuz?

Yazarken parmaklarım olmayan
koyunlarımı sayıyor.

Maria Ben

"Maria ben," diyor ve susuyor. Telefonun öbür ucundaki sessizliği, hiç bozmamayı düşleyeceğiniz bir saflıkta. "Maria ben." Gencecik bir çingene kadın. Bir bebek bekliyor. Sesi Tanrı öncesine ait derin bir gecenin içinde çınlıyor. Siyah bir kutuda duran bir mücevher. Boğuk bir tını. Bir gülün siyah kalbindeyiz, zamanın oyalayıcı uğultusu duyulmaz oluyor, mucizenin merkezindeyiz artık. "Maria ben." Bebeği on beş gün içinde açacak dünyaya kıvılcım saçan çingene gözlerini, fakat şu an, onu taşıyanın şaşkın sesi var sadece. O, henüz tanımadığı, duymadığı iyiliği ile baş başa. Yaradılıştan önce, cennetin kapıları henüz açılmamışken, Tanrı henüz uyanmamışken. Adem ile Havva iki köylü. Çingeneler onlardan çok önce sürüyorlardı karavanlarını Samanyolu'nda. Karanlığın içinde, yıldızların arasında uyuyorlardı. Henüz yalnızca et, kan ve sesten ibaret olan Tanrı'yı ısıtmak için ellerini ovuşturuyorlardı. "Maria ben." Hep bu şekilde tanıtıyordu kendini telefonda. Sanki kendisinin dışındaydı, önden birini sürüyordu da konuşmanın yanıltıcı ışığında görünen ilk kendisi olmasın diye o birisinin arkasına saklanıyordu ve o birisi Maria'ydı, "Maria ben." Hayatta üzerine düşünülecek her şey bu iki kelimeydi. Sessizliğin yangınında ortaya çıkıveren kelimeleriyle, sesiyle

insanın dile gelmesinden daha gizemli hiçbir şey olmamıştı.

Onunla ilk kez karşılaştığımız zaman on yaşında var ya da yoktu, belki de yedi; çingene çocuklar olduklarından yaşlı görünür hep. Bedenleri, deneyimin kutsal kanının ağırlığını taşır. Avignon'da bir yaz mevsimi. Kardeşi Sorin ile beraberler. O ikisini görmek, benim için Papa yı görmekten çok daha etkileyici. Olağanüstü bir biçimde sessizler. Tenin taşlaştığı, gözlerinin yerinde zümrütlerin parıldadığı iki düşünce sütunu. Güneşin tozlu yollarında, herkesin görmezden geldiği bir kral ve kraliçe. Şehrimden dışarı hiç çıkmadan, odamı bile terk etmeden, birdenbire, gökyüzünden elçiler buluyorum karşımda. Neredeyse kıpırtısız iki başyapıt, konuşmadan, gözleriyle öğütüyorlar göğün mavisini. Yüz yıl sonra burada olmayacağım artık ama gölgem, yabaniliğin ve saflığın mükemmel alaşımı olarak hatırlayacak onları hep. "Maria ben." Bir solukta kendini gösterip aynı solukta siliniveriyor. Çingeneler, menekşelerin utangaçlığını taşır. Göksel bir soğukkanlılıkla kendinden önce fırlattığı ismi, rahibelerin kilise kapılarında buldukları yiyecekler gibi, Tanrı'nın inayetine adanmış. Ki Tanrı mavinin kanayan yarasını sarmak için burada ve basit bir yüreğin karanlıklara çekilmesini engellemek, günün birinde terk edilecek olmaktan kaynaklanan içsel terörü durdurmak için. "Maria ben." Sözlerimizde olup biten hiçbir şey yok artık. Suretlerimiz bizi kör etti. Ruhumuzun bizi sıkan yüzlerini yıkadık. Tanrı bizlerden ışık yılları kadar uzakta. Oysa yeni doğmuş bir bebek, elinin küçücük bir hareketiyle yakalayabiliyor onu. Çingeneler, serseri kediler ve hatmi çiçekleri, sonsuzluk hakkında bizim artık bilmediğimiz bir şeyler biliyor.

Soulages

Eğer ölümden sonra kirli bir geçit varsa Montpellier Müzesi'nin giriş holü olmalı. Bir konuşma için davetliyim bu kente. Tren istasyonundan alınarak götürüldüğüm otel odasının yüksek ve koyu renk doğramaları, içinden bir kuşun saat başı elektrik çarpmışcasına fırladığı şu İsviçre yapımı guguklu saatler gibi bıçakla oyulmuş. Görüşmeye kadar öldürmem gereken üç saat var. Gördüğüm bir ilandan, müzenin Soulages tablolarına ev sahipliği yaptığını öğrenince otelden çıkıp müzeye doğru yürüyorum, üstümde mavi gökyüzü. Müzenin yüzü tarihsiz, ahenkli ve ağırbaşlı, tıpkı bir Bach partisyonu gibi. İçeri adım atar atmaz kayboluyorum, zeminin siyah beyaz geometrik desenlerinin saldırısına uğruyorum. Devasa giriş holü yağma edilmiş bir mezar gibi bomboş, mağaraya benziyor. İçeri girmeden önce ruhumu vestiyerde bırakmamı isteselerdi şaşırmazdım doğrusu. Nereden başlayarak dolaşmam gerektiğini açıklıyorlar. O kadar dikkatli dinliyorum ki hiçbir şey anlamıyorum. Rastgele gezmeye başlıyorum. Ve işte orada. Gökyüzüne doğru, en üst katta, Soulages resimleri.

Gördüklerimiz bizi değiştirir. Gördüklerimiz bizi açığa çıkarır, vaftiz eder, bize gerçek adımızı verir. Bir ipe dizili kurumaya bırakılmış siyah çarşafların önünde, çamaşırhanedeki

bir çocuk gibiyim. Tablolar miskince uzanmış canlı yaratıklar sanki, burada olmak onları biraz uyuşturmuş. Beyaz altından bir ışık böğürlerini dövüyor. Sessizliği emen solukları ağır ve hantal. Sonsuzluğun kararmış otlarıyla geviş getiren bu yaratıklar karşısında ne yapacağımı şaşırıyorum. Montpellier yok artık, tuvallerin masalsı dinginliğinde, bir tufanın sularına gömülür gibi kayboluyor.

Kutsal bir tepenin önündeymiş gibi yoğun bir huzur geliyor. Soulages'ın görüşü ölümden çok daha güçlü; vaktiyle nasıl bir haçla bir vampiri durdururlarmış, işte öyle durduruyor ölümü. Bu siyah, beynimi yontarak düşüncelerime kirişler dayıyor ki tuttukları yas bir görünüşten ibaret. Siyah, bir tören kılıcının parıltısı ya da ışığın valsini başlatan gongun sesi. Bu eserler açık havayı çağırıyor; dik, kayalık yamaçları deli bir rüzgâr bekliyor. Çağdaş bir sanatçının eseriyle değil, ressamların en arkaik olanıyla karşı karşıyayım. Resimleri bir zen evini çağrıştırıyor, bir çeyreği seyirciye ayrılmış dört odalı bir zen evini. Akrepsiz, yelkovansız bir zamanın şehidi, siyahlar içinde siyahi bir güvenlik görevlisi, elleri arkasında kenetli salonu arşınlıyor. Tarih öncesine ait tanrısal yaratıkların ortasında yapayalnızız; katranlanmış derilerinden terledikçe ışık saçılıyor.

Karşı koyamayarak diğer insana doğru gidiyorum. Ona resimler hakkında ne düşündüğünü soruyorum. "Resimlerle ilgili fikir beyan etmeye iznimiz yok, bayım." Israr edince ağzında bir şeyler geveliyor zavallı. "Biz de insanız, düşünüyoruz, hissediyoruz, bu müzedeki resimlerle ilgili düşündüklerimizi söylememiz yasak olsa da." Daha fazla canını sıkmamak için onu oracıkta bırakıyorum. Siyah ve yağlı çizgilerinde, tanrının dükkânının inmiş demir kepenklerinin göründüğü son bir resmin önünde duruyorum. Akşam, bir kadın, çocuğunun üç yaşından beri Soulages'ın resimlerini beğendiğini söylüyor

anlam veremediği bir şekilde. Soulages, kar altında bir manzarayı simsiyah boyadığında, bu çocuktan en fazla birkaç yaş daha büyüktü. Karşımda duran çocuğu anlıyorum, çocuk Soulages'ı anlıyorum ve hiçbir şey açıklayamıyorum. Açıklamak hiçbir zaman aydınlatıcı değildir. Hakiki aydınlanma yalnızca ilhamlarla, içsel patlamalarla gelir, kararlaştırılamaz.

Akşamın karanlığı, ölüm ve müzenin güvenlik görevlileri, sanki hepsi aynı şekilde bize doğru geliyor ve müzenin birazdan kapanacağını söylüyor. Otelin yolunu tutuyorum. Montpellier'nin çınarları kafatasımı Samanyolu'na doğru yükseltiyor. Sonsuz siyah bir fon üzerinde titreşen bembeyaz yıldızlar sanki büyülü bir ateşte pişiyor, çıtırdamalarını duyuyorum. İsviçre yapımı guguklu saatime giriyor ve her akşam yaptığım gibi, en güzel olanın gelmekte olduğunu düşünerek uykuya dalıyorum.

Islah için zindana atılmış,
kazınmış kafasının bıngıldağı
henüz kaynaşmamış bir çocuk
düşünün; işte o çocuğun
kafasının sertliğinde,
küçük bir kitap hayal ediyorum.

Karşı Konulamayan

Öldüğünden beri Kanada'da yaşıyor. Kanada soğuk. Tıpkı kar gibi, beyaz, aydınlık ve soğuk. Öldüğünden beri, buz tutmuş beyaz bir ışığın içinde yaşıyor. Ne zaman karar vermişti ölmeye, Kanada'ya gitmeye? Bilemiyorsunuz. Muhtemelen bir CD kabının üzerine bir tarih düşülmüştür fakat sizde hiç CD yok, sadece kasetler. Üzerlerinde bazen bir iki kelime var, bazen hiçbir şey yok; sadece bir yüz; onun o çoban ya da deli yüzü, karlar altındaki çoban yüzü, buzlar üstündeki deli yüzü. Bütün bunlar bir yana, tarihin bir önemi yok. Tarih hangi kesinliği getirebilir ki içine dalacağınız tefekküre? Tarihin söyleyebileceği doğru hiçbir şey olamaz. Bir şey olduğunda, gerçekten olduğunda, bu asla olduğu zaman olmaz. Ölüm, aşk, güzellik, bir lütufla, şans eseri çıkageldiğinde, bu, o zaman olmaz hiç. O zamanda hiçbir şey olmaz –o zamanın kendisinden başka. Bu gidişin çok erken olduğunu bilmeniz yeterlidir. Yaşamının içinde çok erken bir ölüm. Önceleri konserler veriyor, orkestralar yönetiyor ya da bir şef, bir grup ya da bir orkestra tarafından yönetilmeye kafa tutuyor zira o yalnızca bir piyanist. Kendi usulümce çalıyorum ben. Soğuk ve yakıcı. Yüreğiniz götürüyorsa gelin peşimden. Takip edin beni partisyonların Büyük Kuzey'inde, müziğin çamlarının loş gölgesinde.

Eğer yapabiliyorsanız gelin peşimden. Gittiğim yerde, çalacağım o yerde kimseler yok, sadece müzik, lekesiz kar gibi bir müzik.

Evet, çok gençti. İmzalanan sürüyle kontrat, atılan onca gül, kendisine çevrilen onca yüz ve sıktığı onca elden sonra, bırakıyorum, deyiverdi. Ayaz çağırıyor beni, bir işim var onunla, bağışlayınız lütfen, kızmayınız bana, bir randevum var Kanada'da, müzikle, müziğin yalnızlığıyla, yalnızlığın yalnızlığıyla bir randevum var. Bırakıyorum sizi. Sizi bırakıyor olmam benim için olduğu kadar sizin de yararınıza. Beni seviyorsunuz. Beni sevdiğinizi söylüyorsunuz ama ne dediğinizi pek bilmiyorsunuz. Fazla seviyorsunuz beni. Siz daha çok, beni olduğum yere, sizin de olduğunuz o yere kapatmak, kendinizle birlikte siyah piyanonun duvarları içine, kırmızı koltukların sıcağına hapsetmek istiyorsunuz. Ben soğuğu bu sıcaklığa tercih ederim. Sakın darılmayınız. Aşkınız beni besledi, büyüttü. Şimdi büyüdüğüme göre, artık başka yerlere gitmeliyim, başka şeyler aramalıyım. Hayatımı bu aşktan beslenerek geçiremezdim, öyle değil mi? Hiç kimse yalnızca yemek yiyerek makul bir hayat süremez. Size kartpostal yollarım. CD'ler hazırlarım. Artık konser yok, sadece CD'ler. Size benden haber verirler, Büyük Kuzey'in imgelerini taşırlar. Besinlerden daha doyurucu bir besin. Müzikten daha havai bir müzik. Görecek, duyacaksınız: Sessizliğin ekmeği, sessizliğin şarabı. Ve belki oradan buradan birkaç nota. Olabildiğince az nota. Aslında olmasını istediğim, hayalini kurduğum müzik, duymak için çalmanın gerekli olmadığı bir müzik. Param var. Aşkınızın bana sağladığı para bu. Gerçekten çok param var. Bu parayla kendime bir stüdyo aldım. Her türlü alet edevat, manyetik bantlar, mikrofonlar, buzulumda, soğuk kar altında yanan bir yürekle yüz yıl geçirmem için ne gerekiyorsa.

Ama önce, bırakın gideyim. Artık konser yok. Konserler bitti. Konserlerin can sıkıcı yanı, onlarda beni her zaman rahatsız etmiş olan şey, görmek. Görmek, duymayı engelliyor. Bir yandan müzik dinlenirken, diğer yandan müzisyene bakılıyor, müzisyene ya da ikinci sıranın solundaki dekolteli bir kıyafet giymiş olan zengin, güzel kadına. Bilmem siz de fark ettiniz mi ama aynı anda iki şeyi yapamayız. Hem görüp hem dinleyemeyiz. Görmek üstün gelir hep. Görmek, çok daha güçlüdür, çok daha fazla güçlüdür. Konser sırasında üç kişiyiz: Siz, ben ve piyano. Müziği de sayarsak dört. Bu, kalabalık demek oluyor ve dolayısıyla çok fazla ses. Öyle ki sonunda çıplak omuzlardaki ipeğin hışırtısından başka bir şey duyulamaz hâle geliyor. Kanada'da beni görmeyeceksiniz artık. Böylece duyabileceksiniz. Kanada'ya gidiyorum çünkü siz oraya gitmiyorsunuz. Kanada'da, sadece ben, piyanom ve müzik olacağız. İlk aşamada. İkinci aşamada ise, yalnızca müzik olacak. Aracısız bir müzik, ben olmadan, piyanom olmadan, hiçbir şey olmadan. CD'leri dinleyeceksiniz ve bu akşam burada size ne söylemeye çalıştığımı anlayacaksınız. Bu akşam ortadan kayboluyorum. İyi akşamlar, elveda, teşekkürler.

Sonrasında ise CD'ler dışında bir şey gelmiyor. Üzerlerinde bir sonatın saldırıya geçmesi gibi canlı ve sert bir isim: Glenn. Ve ondan daha da sağır, bir adagionun derinliklerinde titreşen bir soy isim: Gould. Glenn Gould, karların tilkisi, seslerin köstebeği. Bach çalıyor, yine ve ille de Bach. Gerçeği söylemek gerekirse ne çaldığının bir önemi yok. Ne çalarsa çalsın büyüsü hep aynı olurdu, yeniyetme bir prensin lütfundan doğan, notaların ayak ucunda bir gidişin büyüsü. Konuşmak, sözün içinde bir yerlerde kamp yapmaktır, susmaksa sessizliğin içinde. Müzik yapmak ise, çadırı toplamak, söylemenin ve susmanın angaryasından kurtulmuş cılız bir şarkıyla kamp yerinden

uzaklaşmaktır. Genç bir adamın, başka türlüsüne uzaklaşmak denmeyeceği için, neye doğru olduğunu bilmeden uzaklaşıvermesi gibi uzaklaşmak. Müzikleyken, tıpkı aşktaki gibidir insan. Kırılgan hayatın patikasında gönüllü bir yolda olma hâli. A noktasından B noktasına, bir ışıktan diğerine. İki arada bir derede, o iki nokta arasında, karanlığın içinde, sendeleyerek. Belirsizlikle yaşayıp, tereddütle gülümseyerek, geçici hayatın içimizdeki hareketine dikkat kesilerek ve gerisini unutarak.

Bu ağırbaşlı genç adam, senelerdir evinize gelir, beraberinde piyanosu, taburesi ve notaların üzerinden şarkı mırıldanmaya, mükemmelce yakalanmış bir müzikle sürüklenip gitmeye olan tuhaf merakı ile. Öylesine salıverilen bir ses, bir nefesin müsveddesi. Birbiri ardına bozulan, ilkel denecek bazı aygıtlardan dinlersiniz onu. Önce mutfaktaki küçük radyo, sonra salondaki teyp. Radyolu alarmlı saat hâlâ direnmekte ama ne kadar direnir bilinmez. Her şeyi kendi hâline bırakırsınız. Tüm bu aletlerle birliktesinizdir, tıpkı hayatınızın geri kalanıyla olduğu gibi. Onları tamir etmeye çalışmazsınız asla, şeyleri önceki hâllerine döndürmek, o ilk zamanların cennetini bulmak gibi bir tasanız yoktur. Bu bir ilke. Sahip olduğunuz ender ilkelerden biri bu, hatta belki de tek ilke: Şeylerin akışına karşı durmamak. Bilhassa felaketlere direnmemek. Gücünüz yetmiyorsa, duymayı, yazmayı ya da sevmeyi beceremiyorsanız, tüm nefesiniz kesilmişse, acizliğinize yer açarsınız, istediği zamanı, tüm zamanı tanırsınız ona. Dolayısıyla tamir etmezsiniz o aletleri. Zaten paranız da yok ve bir işe yaramayacak. Nasıl olsa ardından başka bir taraftan, başka bir arıza daha çıkacak. Sizde "kanal" yok çünkü bu kelime sizi dehşete düşürüyor. Elinizin altında yalnızca bu ilkel, kaprisli, kasetlerinizi bozan, zaman zaman karanlığa hapsolmuş bir peri kızının uzaktan gelen yakarışları gibi bir demet müziğin kulağınıza çalınmasına

izin veren aletlerden biri var. Önemli değil. Bu rahatsız etmez sizi. Hışırtılarla melodinin iç içe geçtiği, bazen kesik kesik bazen akıcı, mekanikle ruhaniyi bir arada tutan bu karışım pekâlâ yeter size. Bazen aletin sorunsuz çalışacağı tutar ve tek başına müziği duyarsınız sadece, kadife bir sessizlikte su gibi akan müzik. Öyle ki bozuk radyodan önüne geçilmez şekilde tekrar yükselmeye başlayan parazit sesler canınızı sıkmaz, duymanızı ve duyduğunuzdan zevk almanızı engellemez. Yün eldivenli elleriyle, beyaz illerin genç piyanisti de bize bunu söylemeye çalışıyor işte. Bir söyleşi kitabında, piyanonun yanı başında çalıştırdığı elektrik süpürgesiyle tüyler ürpertici bir sese neden olarak, çaldığı parçada sanatını en üst noktaya nasıl taşıdığını anlatır. Elektrik süpürgesinin gürültüsü bir çember gibi, dış dünya ile kendi iç yolculuğu arasında bir duvar gibidir. Gürültü, zihnin çirkin tarafını emer, yalnızca saf müziğe yönelmiş, saf bir dikkatin devamlılığına izin verir. Zira saflık, hiçbir zaman saf olmayanın içinde filizlendiği andaki kadar saf değildir. Hayat hiçbir zaman bir yanıyla sıkıntıya girdiğindeki, yolda bir engelle karşılaştığındaki kadar güçlü değildir. Kalan son çıkışından berrak bir su gibi akar. Tıpkı akan bir musluğun ağzına elinizi koyup suyun çıkış yerini sonuna kadar kapattığınızda olana benzer bu. Artık su akmaz, fışkırır. Ama yine de bir gün son bulur. Bir gün, elinizdeki son alet de küçük elektronik ruhunu Tanrı'ya teslim eder; soğuk metali ve sessizliği, inatçı sessizliği kalır size sadece. Kar, evinizin içine yağmaz artık. Piyanistin sizi ziyaret edebilmesi için son bir kasetçaların hâlâ kaygısızca iş gördüğü arabanıza binmesi gerekmektedir.

Siz çocuğunuzu okuldan almaya gidersiniz. Küçük kız arabaya biner, müziği dinlemez; tek ilgilendiği küçük hikâyelerini size anlatmaktır. Defterine aldığı notlar, kitabın arkasına saklanarak

atılan delice kahkahalar, okulun avlusuna düşen güneş. Bir gün, size büyük bir haberle gelir. Bir arkadaşımla bir roman yazıyoruz. Şimdiden yüz sayfa yazdık. Sana şimdi gösteremem, yalnızca başlığını söyleyebilirim: *Karşı Konulamayan*. Bir sonraki gün, bir felaket haberi verir: Romanın yazılmakta olduğu defter bir su birikintisine düşmüştür, yazılanlar koca bir mürekkep lekesidir artık, roman erimiş, geriye kardelen misali ismi kalmıştır sadece. Yeniden yazarız canım. Ne olacak. Ve yanınızdaki koltukta oturan çocuk başka şeylerden bahsetmeye başlar, gülerek, bazen de mırıldanarak, müziğin salınımına farkında olmaksızın eşlik ederek. Arabanın içine yağmakta olan notalar, roman faciasının içinden tüm hafifliğiyle geçmiştir; kalbinin Büyük Kuzey'ine göç eden piyanistin tonlarca beyaz yıldız altındaki hafifliğidir bu. O gün, arabayı normalden biraz daha yavaş kullanırsınız, en uzun yolu seçersiniz ki hayatın büyüsünün bu çift sesli kantatını dikkatlice dinleyebilesiniz. Bir yanda çocuğun şarkısı, bir yanda piyanistin. Sonra çocuk arabadan iner, tabii Bach da çocukla birlikte ve Gould da Bach'la birlikte. Bir gün daha geçer. Ve sonra başka günler de. Artık sessiz olan evde, sanatının doruğundaki genç adamı dinlemektesinizdir aslında hâlâ. Bach olmadan bir Bach, Gould olmadan bir Gould'dur dinlediğiniz. Kasetsiz, elektrik süpürgesiz, piyanosuz bu müziğin hiçbir ânını kaçırmazsınız; müziksiz bir müziktir bu; güçsüz, yoksul, zorluklarla örülü, eksik yaşamın yüce şarkısıdır; karşı konulamayandır.

Öyle yumuşacık bir şiirdi ki
okumayı bitirdiğimde
bir vücudum yoktu artık.

Prens

Altın rengi boncuklarla işli, kabarık gömleğiyle bir prens bekliyordu beni odada. Onu içeri buyur etmiş sonra da orada olduğunu unutmuştum. Pencerenin yanında sabırla durmaktaydı. Ona doğru yönelirken hemen fark ettim ki onu unutmuş olmama hiç kızmamıştı. Mütevazı ve güçlüydü, kutsayıcıların soyundan geliyordu. Aydınlık ruhundan odaya yayılan ermişlere has kokusundan gözüm kapalı tanırdım bu misafiri. Bir mimoza dalı.

Gençliğimde, kitaplarım kendi kendilerini yazardı. Onların efendisi değildim. Ay, çimen, sevgilinin güneşli yüzü, yaşamdan daha fazla bir yaşam ve ölüm, hepsi birlikte yazıyorlardı. Onlara *benim* kitaplarım demek zordu. Otuz yıllık bir inzivadan çıkıyordum. Sevgilinin beyaz elbisesi gözlerimi kamaştırmıştı. Başımı döndüren bu hayranlıkla yüzlerce mektup sel olup akmış, defterler dolup taşmıştı. Yazdığım kelimeler çocukların ellerinde tuttuğu, rengârenk kanatları rüzgârla hafifçe dönen küçük rüzgar gülleri gibiydi. Kalbin davuluna kulak vermiştim. Yanağımda güneşin elini hissediyordum. Bir ilkbahar ki bütün ilkbaharlardı, hayatın tek bir ânı ki hayat bu ânın bütünlüğünde yaşanmıştı. Aşk, birinin sizinle konuşmaya başladığında bir nehir gibi akmasıdır, bir yıldıza ya da hoş

kokusuyla başınızı döndüren bir hanımeline dönüşmesidir; bu koku, daha dün onun, artık burada olmayanın, toprağın altında olanın ya da hayır toprağın altında değil de bundan böyle isimlerini bildiği meleklerin yanında olanın da başını döndürür.

Mavi göğün askısında beyaz bir elbise asılı; ölümle yıkanmış, sonsuzlukla kuruyor.

Sevdiğimiz bir varlığın kaybedildiği haberi, demir bir yumruk olur, iner göğsümüze. İlk birkaç ay boyunca soluğumuz kesilir. Bu şok bizi bir adım geriletir. Bu dünyada değilizdir artık. Öylece bakakalırız. Ne kadar da yabancı bir dünyadır bu. En az saçma olanı çiçeklerdir. Her renkten çığlıklar gibidirler. Küçücük bir papatya bize kendini duyurmaya çabalamaktadır umutsuzca. Sözleri rengidir. Sen ölünce, çiçek müptelasına döndüm. Evimin her yerini çiçeklerle donatıyordum. Ölümünün beni içinden çekip çıkardığı bu dünya, karanlığın içinde kara bir bilye gibi ağır ağır dönüyordu ama çiçeklerin rengârenk arsızlığı, sarı, beyaz, kırmızı, mavi, pembe, bu tekdüze hiçliği yalanlıyordu. Manastırlarda rahibeler, seramik bir saksıdaki bir gül buketinin patlamaya hazır önemini iyi bilirler. Demir yumruk göğsümden kalktı. Yüzünü cama yapıştıran bir çocuk gibi geri döndüm bu dünyaya. Dünya, ölümü sevmez. Yaşamı da sevmez. Dünya sadece dünyayı seviyor; yaşamımdaki tüm yerini geri aldı böylece. Neredeyse. Yokluğunda çiçeklerin bana söylediklerini unutmuyorum. Çünkü sonunda onları duyabildim. Yaşam, bizim hayal ettiğimizden, ya da yaşadığımızdan, yaklaşık olarak yüz milyarlarca kez daha güzel. Pencereden, şu yabani asmayı görüyorum. Rengârenk esintiler katetmekte çayırı. Sonsuzluk yağmurunun ilk damlaları, çiçekler.

Gözlerim sonsuzlukla perdelenmiş, havanın peri masallarına has kokusunu içime çekiyorum. Ve yazıyorum. Bu benim

cevapsız olana cevabım, kontrpuanım, zamanın yaprak yüklü dalları arasında bir kanat sesi. Artık sen burada olmadığına göre, sana mimozadan bahsedemem. Ama mimoza, o bana pekâlâ bahsediyor senden. Meğer ince, nazik olan her şey, bize ulaşmadan önce ölüler diyarını katetmiş.

Mavi Bir Not Defteri[1]

1 1980 yılında «Candan Ötesi» için gönderilmiş not defteri.

Bu defteri açacaktın ve
görecektin ki, bu defter
gökyüzüyle, gökyüzünün ikimiz
arasında kalan parçasıyla ilgilidir:
elektrik yüklü, leyli, yabani,
vazgeçilmez. Bu sayfaların
mavisinde, bir yıldızın
beyazlığını bulacaktın,
aynı zamanda tuzun ve ateşin
beyazlığını. Kelimeler geçecekti
gözlerinin önünden, gözlerinin
sabahında. Mesela
şöyle bir kelime: "Can". Can.
Sevgiyle katlanmış, temiz, güneşten
bir örtü.

Aşıkların yatağına serilen,
şafakla fırtınanın iç içe
geçmiş ilk renkleriyle
nakışlanmış, altından bir
çarşaf. Okudukça daha da
uzağa götürecekti kelimeler seni.
Başka kelimelere doğru.
Kıymetli kelimeler okuyacaktın,
bir ırmak gibi çağıldayan
kelimeler, prenslere yaraşan,
umutsuzluğun hatta umudun
kelimeleri. Anlayacaktın o zaman.
Anlayacaktın ki bu kelimelerin her
birinde, tüm bu sayfalarda sadece
sen varsın, sana duyduğum aşkın
seninle o müthiş karşılaşması
var; sen ve senin için telaffuz
ettiğim şu kelimeler arasındaki
karşılaşma; ruhuma girmenle
birlikte içine düştüğüm
o yatıştırıcı, huzur dolu altüst
oluşla, gecenin bir yarısı

geliveren kelimelerimle sen.
Anlayacaktın ki sen yazmamı
hiçbir zaman engellemedin. Sadece
ve sadece senin için yazdığımı ve
yazmış olduğumu anlayacaktın,
seni tanımadığım zamanlarda
dahi, zamanın içinde,
karşılaşmamızdan önceki zamanın
karanlık boşluğunda bile. Bu çölün
orta yerinde, aşkın bekleyişinde
yazıyordum, gelişinin bekleyişinde
ve gelişinin imkânsızlığında
yazıyordum. Kelimelerim geceden
daha karanlık, daha fazla fırtına
yüklüydü; geceyi geceden de
fazlasıyla geçmeyi, bozguna
uğratmayı uman kelimelerim.
Şu anda da yazıyorum.
Aşk içinde, ışık içinde yazıyorum.
Kelimelerim ışıktan daha aydınlık
şimdi; ışığın ötesine geçmek,
günlerin aheste devriminin

şaşırtamayacağı, hiçbir tutulmaya
maruz kalmayacak mutlak bir
aydınlığa ulaşmak için
yazıyorum. Seninle beraber
yazıyorum. Seninle beraber
görüyorum ki sözcüklerin hepsi
aynı. Geceye dair olanlarla
gündüzünkiler, aşkı bekleyişin
sözcükleri ya da aşk sözcükleri,
umudun, umutsuzluğun sözcükleri,
hepsi aynı. Sadece ikimizin bildiği
bir bilgiyle yazıyorum. Sana
yazıyorum. Bu not defterlerinde ve
yazdığım her şeyde sen varsın.
Montpellier'ye gönderdiğim yazılar
bir uçtan bir uca sen. Nerede,
nasıl, ne zaman olduğu önemli
değil, senden bahsetmenin
imkânsızlığı içindeyim,
bu imkânsızlıkta mevcutsun.
İçimde olduğun
bu gecenin içindesin, içinde

olduğun bu yakıcı gece ile
kelimelerimin içinden çıkıp geldiği
gece birbirinin içinde eriyor,
yazıyorum, sana yazıyorum.

Sana sesleniyorum.
Seni çağırıyorum bu sayfalarda,
adımlarımızla ölçülse bizi
sonsuzluğa çıkaracak gölün
kıyısındaki bu ormanlar,
bu uzayıp giden yollar,
bastığımız bu topraklar
boyunca çağırıyorum seni.

Zakkum Ağacı

Aşk kaybedildikten sonra bile okunabilecek bir kitap yazmak isterdim. Karısını henüz kaybetmiş olan bu adam, okumayı beceremiyor artık. "Kitapların beni kandırmasını istemiyorum." Bu cümleden şunu anlıyorum: "Ne kitapların ne de dünyadaki diğer herhangi bir şeyin bir saniye olsun beni kıpırtısız ışığımdan uzaklaştırmasını, hiçliğin açık ağzını ve değerli bildiğimiz ne varsa eninde sonunda öğüten o mermer dişlerini seyre dalmamı engellemesini istemiyorum." O konuşurken, bahçesindeki zakkumların beyazı yavaşça kardan bir lekeye dönüşüyor. Gün batıyor, çiçekler karanlıkla kavgaya tutuşuyor. Dostumun yüzü, pembe ışıklar altında alev alev. Karanlığın içinde karısını arıyor ama bulabildiği yalnızca kendisi. Yazıya karşı güvensizliğini anlıyorum. Aşk yüzünden çektiğimiz acı da aşk sayılır hâlâ; aşkının acısı, tüm o korkunç başsağlığı dileklerine inat, onu karanlığa düşmekten alıkoyuyor. Bahçede başka çiçekler de var; etrafa saçtıkları mavi, gün içinde beni neredeyse kör edecekti. İlk saldırıda gölgeye teslim oluyorlar, renkleri kan gibi tütüyor. Zambak ağacı direniyor. Arkadaşımdan ayrılma vakti geldiğinde, kar gibi beyaz çiçekleri gölgeyle savaşı kaybetmiş değil henüz. Dünyada her gün yüzlerce tahta kutu toprağın altına gidiyor ya da yakılıyor

içlerinde ölümün lütfu ile tine dönüşen bedenlerle. Her şeyi biliyor ama hiçbir şey söylemiyor ölenler Sessizlikleri çiçeklerinkiyle aynı. Gözler ise asla gömülemiyor. Büyümekte olan bir mor salkım duvarın üstünden aşmış. Vecd hâlinde bir azize. Bir gün iki metre sessizliğin altında olduğumda o mor salkımı hatırlayacağım. Zayıflıkla suçlanabilir miyim? On üçüncü yüzyılın Japon bilgesi Efendi Dögen'e ne demeli öyleyse? Şöyle yazmış Dögen: "Tüm evren, çiçeklerin hislerinden ve coşkularından yapılmıştır."

Bir zakkum ağacıyla gölgenin orduları arasında geçen efsanevi savaşı Corneille ın *Surena* karakterlerinde buluyorum. Yer altındaki lavların alevden dili. Bir kraliçe, derinliklerinde ateşi bulmaya gidecek. Altın yaldızlı çığlığıyla, uzanmış yatan taştan bir on yedinci yüzyıl heykelinin, yaşamın tükenmek bilmez kederini yeniden tatmak için aniden uyanıp ulumaya başlaması gibi haykırmakta: "Her daim sevmek, her daim acı ve her daim ölüm!" Bu çığlık içimi titretiyor, benliğimi sarsıyor. Bu ulumayla beraber içime bir huzur yayılıyor. Vakit geç olmuş. *Surena*'yı iki kez üst üste okumuşum.

Cebinizde bir şiirle ölüm ırmağından karşı kıyıya geçebilirsiniz. Okumak, yazmak ve sevmek, kutsal üçlü. Şiir, yakıcı taşlardan bir sessizlik çemberi. Dünya, yıldızlara dek uzanan bir soğuk. Saat sabahın ikisine doğru kraliçeler ölüyor, çığlıkları beni kendilerine hayran bırakıyor: "Her daim sevmek, her daim acı, her daim ölüm!" Dünya, bu çığlıkla gelen aydınlanmayı yok saymakta. Yaşamın lambalarını ölüler yakıyor olsa gerek.

Sonsuzlukta
özleyeceğim iki şey var,
kitaplar ve mektuplar.
Bunun dışındaki her şey
bugünden itibaren duyumsanan
zevkten ibaret olacaktır.

Aslanın Ağzı

Benim için ideal yaşam bir kitap demektir; ideal bir kitap ise, buz gibi bir sudur, tıpkı bir yaz günü Jura yolunda bulunan aslan ağzı şeklindeki çeşmeden fışkıran su gibi. Adına "yaz kampı" dedikleri şu bile isteye hapsolduğumuz mutlu zindanlardan birindeydim. Yüzyıllardan beri orada öylece terk edilmiş hâldeydim, kendim gibilerden oluşan, bir şarkıcı katiller grubuyla bütünleşmiştim. Güneşin altında zorlu bir yürüyüş esnasında çıktı karşımıza ışıktan bir köpük püskürten o çeşme. Hemen aslan ağzının altına geçtim, ağzımı kocaman açtım ve bir okyanus soğuk su yuttum. Su vücuduma aktı, kalbime kadar ulaşıp onu yakıp kavuran terk edilmişlik ateşini söndürdü. Üzerinden onlarca yıl geçmesine rağmen o buz gibi suyun içimde uyandırdığı mistik gücü, canlılığı dün gibi hatırlıyorum. Ne zaman bir kitabı aralasam, bir aslan ağzı arıyorum.

Eski bir kitabevinde 1670 yılına tarihlenmiş bir kitap: *Bay Pascal'ın Din ve Başka Birkaç Konu Üzerine Düşünceleri*. O çağlarda, kitap üretebilmek için ağaçları baltayla kesiyorlardı. Meleklerin boyun eğdiği bir kardeş katli. Yaşlı bir kitaptan daha genç hiçbir şey yoktur. Altın sarısı ıslak gözleriyle Pascal, karanlığın içinden çıkıverir. Serüveni, istencinden de derin bir yer altı kaynağından gelmektedir, şayet bunun için istenci varsa.

Bir gece ruhu alev alır. Düşüncenin atları dörtnala dizginlerinden boşanır, mürekkepten bir terle ıslanır giysileri. Pascal, 23 Kasım 1654 Pazartesi gecesi yaşadığı aydınlanmadan kor hâlinde bir avuç kelimeyle çıkar; ceketinin astarında saklar aldığı notları, saklar ki elinin her hareketinde kâğıdın hışırtısıyla hatırlasın. Ezeli ve ebedi olan, kâğıt hışırtısına benzer bir ses çıkarır.

Üç gün. Üç gece. Fırtınanın ortasında şehit düşmüş şu yelkenlinin bordasında üç gün ve üç gece geçirdim. Uykumda bile, tek bir yaprağın kımıldamadığı beynin o esintisiz, karanlık çayırında, her şeyin simsiyah olduğu, yüzeyinde rüyaların cılız alevinin parlayıp söndüğü o dipsiz karanlıkta, uykunun güçleriyle kurşun gibi ağırlaşmış zihnin o simsiyah ambarındayken bile dalgaların soluğunu duyuyor, suyun ağırlığını kemiklerimde hissediyordum; çelikten bir el tokat atıp durmaktaydı; yıldızların göz kamaştırıcı sonu yaklaşıyordu, yıldızların, okyanusun, yelkenlinin sonu, benim sonum. Kalbimin göğsümdeki çengelinden çıkıp simsiyah gözlü bir korkunun girdabında sürüklendiğini hissettiğim üç gün ve üç gece; korkunun bir yüze dönüştüğü ve bu yüzde benim sonumun, yıldızların, şeytanın ve tanrının ve her şeyin sonunun okunduğu, sonu olmayan tek şeyin korku olduğu üç gün ve üç gece. Konuşuyordum, yemek yiyordum. Başka şeyler düşünmeye çabalıyordum. Ama korku terk etmiyordu beni, lezzetli ve hoyrattı. Kırmızıdan siyaha dönmekteydi kanım. Gece kalbime doğru yükseliyordu. Ahşapları uluyan bu teknenin yüküydü gece. Ölmek ne demek bildim: Kafamı kaldırıp yıldızların yağdığını ve yavaşça söndüğünü görmek. Dahası yok. Neden açıldığını doğru dürüst bilmeden üzerinde sürüklendiğim bu tekneyi çevreleyen simsiyah bir su çemberinin dışında hiçbir şey yok. Simsiyah ateşten bir duvar, içinde dönüp durduğum,

kan kaybettiğim, gücümün tükendiği, çığlıklarla çevrelenmiş bir fıçı. Tam üç gün üç gece. Sonunda ise güven. Hayır, sonunda değil. Simsiyah yığının *içinde*, karanlığın ardına kadar açık ağzında, güvenin sızdığı ışıklı bir sarı nokta. Buydu işte. Öyleyse, karanlığın sınamasından geçmek, büyük tufanı deneyimlemek gerekiyordu, ve evet, korkunun öfke saçan gözlerinin içine bakıp onu kucaklamak, sıcacık bir ekmeği sever gibi sevmek gerekiyordu, yılmamak, boyu aşsa da nefessiz bıraksa da suyu geçmek için çabalamak, gökyüzünün pul pul döküldüğünü, yıldızların sahte altın tozu gibi düştüğünü görmek ve tam o esnada, felaketin mükemmelliğine ulaştığı o anda, gemiyi limana ulaştıracağına söz veren o, güven veren, huzurlu, ışık renkli sesi işitmek. Üç gün üç gece, kafatası açık gezmek, görünmeyenin örtüsünün yırtılırken çıkardığı o uğursuz sesi duymak ve hemen oracıkta, tonlarca karanlık su beynin sintinesine çarparken, gözlerimin önünde, gözlerimin ta içinde, Tanrı'nın intiharına tanıklık etmek, tüm projelerin, tüm rüyaların bitişini görmek. Fakat beraberinde hep o güvenin hiçliği, ölümden ve ölümün terk edilmiş okyanuslarından da derin bir huzurun serpintisi. Ölümden destek alarak, bir değneğe tutunur gibi tutunmak ölüme ve tek bir hamlede aynı değnekle alaşağı etmek onu. Yaşadığım buydu, bu alaşağı etmeyi deneyimlemiştim.

Neyin var senin? Hiç. Conrad'ın *Typhon*'unu bitirdim. Üç gün üç gece sürdü. Güzel mi peki? Soruna ne yanıt vereceğimi bilmiyorum. Bir kitap ya bir kâhindir ya da bir hiç. Kitabın işi, ıssız zihinlerimizin sarayında bir ışık yakmaktır. Yazı, ölümden daha fazlasını biliyor, eminim. Bunu bilmek için bir bedel ödedim. Tam üç gün ve üç gece.

Altın Gözler

Bugün iki önemli şey oldu. Bunlardan başka hiçbir şeyin olmayacağını hemen hissetmiştim. Öğleden sonra ikide her şey bitmişti. Bir günde iki tane hayranlık uyandırıcı şey sizce de çok değil mi? İlk mucize, kahverengi bir atın düğün çiçekleriyle kaplı yüksek otların arasına daldırdığı başıydı. Hayvan, altın sarısı ve zümrüt yeşili ışıklar saçarak karnını doyuyordu. Ciddi bir iş karnını doyurmak. Ciddi olduğu kadar düşsel de. Böyle bir görüntüye şahit olduğum için öyle mutluydum ki. İçiniz rahat olsun, ne zaman at suretine bürünmüş bir bilge, altın zerreleriyle ıslatılmış yeşili öğütmektedir, gökyüzü bugün de inmeyecek demektir tepemize. Dinsel bir yanı vardı bu manzaranın. Sıradan hayat kendi üstünde sakince yükselmekteydi. Doğa, kadim bir alfabenin kırıntılarını, büyük harflerini, italik çağıltılarını, sessizliğin büyük mavi boşluklarıyla bir dilin izlerini taşır. Ve bazen, hangi lütuftur bilinmez, bu alfabenin birçok harfini bir araya getirir, kelimeler aralarında nefeslenecekleri sessiz boşluklarla ortaya çıkar; bir cümle kurulmuştur bile. Görürsünüz, okursunuz bu cümleyi fakat olduğu yerde durmaz, çabucak silinir gider. Boz renkli atın uysal otlar arasına daldırdığı başı, yaşam hakkında sonsuzca güven veren bir cümle kuruyordu. Nasıl desem, kalbiniz

küçücük bir çocuğun naifliği karşısında, onun o hesapsız güveninin cereyanında kalır ya, işte uçuşan yelesiyle altın iştahlı bu meleği görmek benzer bir esintiyle doldurmuştu içimi. Seyrine daldığım, hiç şüphe yok ki, hantal bir attan başka bir şey değildi, günlerce yağan yağmurla semirmiş otları çiğnemekte olan bir at. Fakat, işte mucize de burada ki, bu görüntüde yıldız yiyici bir meleğin ya da dinlenmeye çekilmiş bir keşişin saklı olduğunu keşfediyor, yaşamın bize hiç mi hiç kızgın olmadığının kanıtını buluyordum. Yaşam, kapısındaki şu kayıtsız atın bekçiliğinde bize hiç bu kadar yakın, maddesiz, ele gelmez, yeşil ve sarı olmamıştı. Bilirsiniz, bazen kendime acaba ben normal miyim diye soruyorum. Cevabım ise hayır. Fakat bu cevap beni endişelendirmiyor. Önemli olan, gözlerimizde parlayan mutluluğun gücü. Tek bir görüntü yetiyor, işte kurtuldu hayat. Düşünün ki bugün iki tanesi üst üste göründü, geviş getirmekte olan atla cisimleşen o masalsı huzuru ikinci bir karşılaşma takip etti. Masanın üstünde bir demet ıtırşahi. Mavi beyaz çiçekler ilahi bir soluk, asilzade hayaletler gibiydi, bir aşk acısı hafifliğindeydiler. Bir şeyi açıklığa kavuşturmamız lazım, mucize hep iki aşamalıdır: Önce dümdüz, tartışmasız, itiraz kabul etmeyen hayat gelir Bu ıtırşahiyi bizzat ben getirmiştim eve. Çiçeklerini güzel bulmuştum ama o kadar. Mucize ise ikinci bir aşamada gelir, gözümüzün önünde uyumakta olan aniden uyandığında, hayatın içinden çıkıp gözlerimizi delerek yerine altın sarısı renginde ışıyan gözler koyduğunda gerçekleşir. Bu gözler açılır açılmaz tek bir ışınla yaşamın ve ölümün tüm görünüşlerini yakıp geçer. Sonunda görürüz, biliriz, bildiğimizi ve gördüğümüzü dile dökmek ne kadar güç olsa da; bir at ya da ıtırşahi çiçeği. Bunu mavi pembe çiçekler özelinde açıklamaya çalışayım. Bu çiçeklerin inceliğini bir anda öyle bir kavrayıverdim ki uzun süre doğrudan

bakamaz oldum onlara. Saflık dediğimiz, güneşten de keskin bir güneş. Olağanüstü şekilde sınayıcı bir ders çıkarmadığım tek bir günüm yok. Göz kapaklarımın altında, altın gözlerim ışıldıyor. Bu gözlerin içinden bakıyor ve görüyorum, çok hızlı oluyor ve bitiyor. At yine ata, çiçek yine çiçeğe dönüyor. Altın gözler sönüyor ya da oyuncak bir bebeğin gözlerini çıkarır gibi alıveriyorlar benden altın gözlerimi. Bedenin gözleri ve normal yaşam geri geliyor. Normal?

Ne zaman bir mucize
gerçekleşse
çoğunluk gözlerini
kapatıyor.

Vita Nova

Okuduğum kitapların sayısı, bir alkoliğin boşalttığı şişe sayısından fazladır. Kitaplardan bir günden daha fazla uzak kalamıyorum. Şifacılara has bir sakinlikleri var. Güzel bir sessizliğin yumuşak kayalarından oyulmuş serin mabetlerinde birçok yaz geçirdim. Cennetin ve cehennemin odalarını yeniden boyayan şairin kitaplarını, bir ikonaya dönüştükleri kitaplıktan indiriyorum. *Yeni Hayat* ı açıyorum rastgele bir yerinden ve kıyafetlerinin üstündeki tozu silkip iki çocuğu ışığın içinde koşmaları için serbest bırakıyorum.

Dante, iyi bir şişe şarap için mahzene iner gibi iniyor cehennemin alt katlarına. Eşlik ediyorum ona, yanmakta olan mezarların yanından geçtiğimiz sırada bahçenin öbür ucundan gelen bazı sesler işitiyorum. Bir sanrı olduğunu düşünüyorum ilkin. Sonra pencereye yaklaşıyorum ve anlıyorum ki sesler avcılardan geliyor, yolunu şaşıran köpeklerini çağırıyorlar. Tanıyorum bu köpekleri. İçlerinden biri, bir pazar günü evimin önüne kadar gelmişti. Kısacık tüyleri, sönmüş ağzı, boynunda, taşlaşmış gözyaşlarının sesini çıkaran çıngıraklı bir tasmayla Roma kabartmalarındaki tutsak iblisler gibi kederliydi. Bir parça çörek vermiştim ona. Sahibinin kötü davranışlarına alışkın gibi görünse de tanıdığı tek cennet olan

iz sürme yeteneği belini bükmüş gibiydi. Tüm ümidin silindiği bembeyaz gözleriyle, acıma duygusu uyandıran bir öldürme makinesinden başka bir şey değildi. Dante'nin şarkılarından birinin açtığı çatlağı takip ederek cehennemden yukarı tırmanmıştı. Avcıların çağıran sesleri sustu. Köpeklerini bulmuş ve kafesli arabalarına kapatmış olmalıydılar. Ateşten bir ırmağın kıyısında Dante, hayatları boyunca ne iyilik ne de kötülük yapmış olan şu insanlarla karşılaşır. "Sadece kendileri için var olanlar"ı reddetmiştir gökyüzü, cehennem geri tükürür onları. Peşlerinde binlerce arı, çırılçıplak koşma cezası düşmüştür paylarına. Kitabı kapatıyorum, tekrar dünyadayım, şiirde sözü geçen aynı zavallı şeytanlar burada da iş başında.

Autun'dan dönüş yolundayım. Dudaklarımın ucunda, yirmi yıl önce bu yolu birlikte geçtiğim kadının adı var. Gülüşünü anımsayan ağaçlar sıcak renklerden lekeler yağdırıyor hayaletinin üstüne. Bir virajı aşar aşmaz bir okul, pusuya yatmış keder gibi çıkıveriyor. İneklerin çevrelediği bir mezarlık derin tefekkürde. Yağmur sonrası topraktan yükselen koku, önümüzdeki on bin yıl boyunca endişeye mahal olmadan yaşamak konusunda ikna ediyor bizi. Bir tabela görüp yavaşlıyorum: "Sürek Avı." Katran karası bir yaban domuzu beş metre kadar önümde yola yuvarlanıyor. Hayatlarımız kesişiyor. O canını kurtarmanın peşinde, ben ise yapacağım keyifli okumaların hayalini kuruyorum. Tanrı, panik hâlinde, sık ağaçlığın içine dalıyor. Silahlı imansızlara izini kaybettirdi. *Aynı anda* bazıları şakaklarında titreşen ölüm arılarının vızıltısını duyarken, bazılarının önlerinde yumuşacık şeyler okuyabilecekleri bir sonsuzluğun uzandığı düşüncesinin tadını çıkardığı yaşamın ne olduğunu anlayamıyorum.

Canilikten kıpkırmızı kesilmiş ellerle hayatın içinden geçiyoruz. Ancak ölümümüzün büyük tufanı ağartacak onları.

Ruhlar
pergeller gibidir; sivri uçları,
tam sabitleneceği anda titremeye
başlar. Kusursuz çemberi ise
ancak azizler çizebilir.

Yaşamın Eli

Düzen getirmek için yeryüzüne inmiş iki gözü pek melek: Menuhin ve Oïstrakh eski siyah beyaz bir filmde bir Bach konçertosu çalıyor. Her iki viyolonist de öyle yoğun çalıyor ki sanki çalmıyor sadece duyulur kılıyorlar. Bir anne yeni doğmuş bebeğinin nefesini nasıl dinlerse Oïstrakh da öyle bir heyecanla kulak vermiş kemanının sesine. Smokinler içinde bu iki gökyüzü elçisi yolu kapatan bir taşı uzağa fırlatmak üzere kaldırır gibi kaldırıyorlar dünyayı. Beyaz elleri, kuzguni siyah kollarından çıkıp havalanıyor. Menuhin bir düşüncenin ağırlığında kapatıyor göz kapaklarını, soylu yüzünü yukarı, kemerli kubbeye doğru, sessizliğin efendisine doğru kaldırıyor. Kuğu gagası şeklini almış eliyle okşadığı tellerin arşeyi aniden fırlatışını görüyorum; biliyorum Bach delinin teki; duyuyorum onu; iç sıkıntısının deliliği ile deli o. Müziği, ilk adımlarını atan bir çocuğun, acemi bacakları üzerinde yükselip düştüğünde annesinin buyur eden kollarından başka bir yerde olmayacağını bilerek kendini öne atıvermesi gibi Tanrı'ya doğru ilerliyor. İç sıkıntısının dipsiz bir uçurumdan aşağı ittiği bu çocuğu, sessizliğin anne eli tam zamanında yakalıyor.

Babamın bir fotoğrafını anımsıyorum; bu iki müzisyeni tanrısallaştıran aynı siyah beyazlıkta bir fotoğraf. Açık havada,

kar altında çekilmiş. Üşüyen ellerini ovuşturuyor ya da daha çok bir elini diğerinin güveniyle sarmalamış gibi. Bu jest babamı, kendisi gibi artık hayatta olmayan iki müzisyenle buluşturuyor. Onları görmek, dünyanın buz tutmuş tüm enginlerini aşmaya yetecek ateşi yakıyor. Gece, kırmızı bir gülün cidarları gibi karanlık. Georges de La Tour'un tablosunda, nöbet tutan Mecdelli Meryem'in mumunun alevle cızırdayışını duyuyorum. İnsanlar arasındaki, bir yıldızı diğerinden ayıran boşluktan çok daha büyük olan boşluğu görüyorum. Herkes kendi karanlık çıkarı için çalışıyor, çalışıyor, çalışıyor; çalışmayanlar ise un ufak oluyor. Bach, iç sıkıntısı çok büyük bir çocuk, öyle ki bu çocuk sonsuzluğu başucuna taşıyor.

Evde bir melek, ağzında sigarası, bulaşık yıkıyor. Babam elinde yıkanmış üç tane bardak tutuyor ve şöyle diyor: "Kesinlikle sıkmayacaksın bardakları tutarken, yoksa kırılıverirler." Tıpkı yazı gibi. Elimdeki çiçek desenli tabakları limon kokulu sıcak su yağmuruna tutuyorum, çiçekleri diriliyor sanki bu yağmurun altında. Bulaşık yıkamak, bir madde parçasını dünyanın o ilk sabahının pırıltısıyla tekrar parlatan metafizik bir faaliyet. Uzaklarda bir televizyonun sesi duyuluyor; sessizliği ve hayali sakince katleden bir giyotin gibi, kasvetli görevini yerine getiriyor. Bir dizi reklam havayı yırtarak, kederli mucizelerden bir yağmur olup dünyaya düşüyor; bu yağmurun peygamberleri yüzlerinde ölçülü gülümsemeleriyle gencecik pürüzsüz yaratıklar. Reklamların vadettiği hayallerin telafisine inanıyorsak, gerçekten çok bedbaht olmalıyız. Yemekten arda kalanları çöpe sıyırırken, arkamda televizyon sinyallerinde bir takım tüccar mankenler, cehennemî bir ziyafet için masalarını donatıyor. Bir sesin hakikatten yoksun oluşu dünyanın sonundan da beter bir şey. Bir güneş ışınını bükemezsiniz. Bulaşık, günde iki kez yeniden doğuyor, gelgit hareketi gibi,

günlerin gizemli sıradanlığının nabzı. Ben, bulaşığı "eski usul" yıkamayı seviyorum; elde. Altın maskeleriyle mankenler garip şeylere övgüler düzüyor. Sanırsınız ölüme çare bulundu -ama ölüm bir hastalık değil ki. Kristal bir bardak evyede kırılıyor, kan inci inci fışkırıyor parmağımdan. Etten gökyüzünde bir kırmızı bulut, canlılıkla nakışlanmış bir şiir. Hayvanlar, bulutlar ve tabaklar yaşamın büyük çatışmasını yakından tanıyor. Onların melankolisi, katman katman çözülüşü, kenarlarındaki küçük kırıklar şahittir. Ben ineklerin gübresinden, kitaplardan ve elde yıkanan bulaşıktan yanayım. Beceriksizliğinden yüzü kızarmış, yaralı ve incinmiş bir hayattan daha hakiki hiçbir şey görmedim.

Bir gün, doktorun biri yanılarak, böbrek sancılarımı dindireceğim diye yanlış bir iğne yaptı. Birkaç saniye içinde yüzüm ve göğsüm domates gibi kıpkırmızı kesildi, tansiyonum üçe düştü. Doktor, bu alerjiyi gidermek için bir ampul kırdı, babam elimden tutuyordu. Gözlerim kapalıydı, artık hiçbir şey duyamaz olmuştum. Hissettiğim tek şey bu baba eliydi. Beni koruyabilsin diye öyle küçülmüş öyle ufacık olmuştum ki tüm bedenim ve ruhumla bu elin içindeydim. Ağırlığını duyumsadığım derisi kırışmış bu el, sığınağa dönüşmüş, tek gerçekliğim, tüm inancım olmuştu. Oïstrakh ve Menuhin de benzer bir şekilde yaşamın ilahi elinden tutarak, bu elin donarak kırmızıdan siyaha geçmesine, buz tutmasına izin vermiyorlar. Güzelliğin yeniden dirilme gücü var. Görmek ve duymak yeterli. Canlılığımızın cennetinden içeri giremiyorsak, bunun tek sebebi dikkatsizlik, sadece dikkatsizlik.

Canlı Mücevherler

Dünya azizlerle dolu, aslında şehitlerle demek istiyorum; ben bu iki kelime arasında bir fark görmüyorum. Sayıları giderek çoğalıyor, her gün biraz daha fazla. "Alzheimer hastası" diyoruz onlara. Sayıları giderek çoğalırken modern hayatın düzeninden azade, temel ihtiyaçlara indirgenmiş, yorgun düşmüş bir yaşama bırakıyorlar kendilerini, satın almanın, istemenin, kıskanmanın, kazanmanın olmadığı, ezmeyen bir yaşama. Yaşam olmayan bu yaşam, belki de hiçbir zaman yaşam olmamış olan bu yaşam, bu insanlar için bitmiştir artık. Endişeli gözleri nüfuz edilemeyene dikilmiştir. Dünyayı un ufak eden metafizik bir hastalığın kurbanları. Canlı birer mücevher gibi görmeli bu insanları. Çoğu zaman yol sorarlar. Hüzünlü eğlenceliklerin şöyle böyle aydınlattığı bir dünyada yolunu kaybetmiş olan bizlere yol sorarlar. Titrek elleriyle bir meleğin elini ararlar çünkü meleklerin var olduğunu bilirler. Bazen ölüleriyle konuşurlar. Her şeyi unutsalar da bir zamanlar gözlerini kamaştırmış olanları unutmazlar. Babam, küçük yaşta ölen kardeşini ne zaman aklına getirse ağlardı. Acılarının soğuduğu kristalleşmiş yüreğinde bir anı hâlâ sıcaktı. Bir gün, hastalığının bulaşıcı olduğunu bilmeden kardeşinin yatağına tırmanmış, ölmekte olan çocuğu öpebilmek için kırmızı

yorganı aşmaya çalışırken doktordan okkalı bir tokat yemişti. Açıklama yapılmaksızın atılan bu tokat, on yıllar sonra bile yanağını yakmaya devam etmişti.

Bir senesi, insaniyetsizliğin mirası olan şu bakım evlerinden birinde geçmiş olmasına rağmen babamın yüzü hiç sönmemişti. Dediklerine inanmıyorum. "Bizi tanıyamaz artık." Tanımak sevmektir, sevmekse yabanidir, söze dökülemez. Babam benim hakkımda hiçbir şey bilmese bile, kim olduğumu biliyordu, hissediyordum bunu, seziyordum ve sezgilerimiz, bilimin bize söylediklerinden çok daha büyüktür. İsimleri çıkaramadığı için kurnazlık yapıyordu. Ona beni sorduklarında, şöyle cevap veriyordu: "O, unutulmayandır." Annem için ise: "O, en iyisidir." Bu unutkanlar, esas olanı unutmuyor. Bizi onlardan ayıran da bu.

Hepimiz toza dönüşeceğiz. Savaş alanında bulundum, biçimsizleşmiş ruhları ve boyun eğişin korkunç yarasını gördüm. Hele o sessizlik, sessizliğin sirenlerini duydum. Gördüklerim yüce, sıradan ve korkunçtu. Kapanmış ifadeler. Olmayan sözler. Hepi topu on beş ihtiyar. Bir şaryoda gelen yemekler. Bu insanlar birbirlerini günde iki defa yemek masasında görüyor. Seçme seçilme şansları yok. Küçüklükten itibaren bu karşılaşma için yola koyulmuşlar sanki. Artık maskeler düşmüş, gençliğin, güzelliğin, malın mülkün maskeleri yok. Bir şey görmek için, savaşmak gerekiyor, zamansız serbest bırakılırsa yüzünüze bir kamçı gibi inecek olan hiçliğin dallarını aralamak gerekiyor. Bir adam, yolunu yitirmiş komşusunun fincanına şeker koyuyor. Bir kadın, başka bir kadının ekmeği bölmesine yardımcı oluyor. Bu ihtiyarların her biri bir engin deniz fakat farkında değiller, bunu onlara söyleseydiniz sizinle dalga geçerlerdi. Bir yazgı, yukarılardan gelen bir emir gibi kabul ettikleri uyuşukluktan çıkmaları için birinin onları tek tek

arayıp bulması gerekirdi. Hepimiz bir gün toza dönüşeceğiz. Onlar adına, onların artık duymadığı bir öfke duyuyorum. Hiç kimsenin yürüyüşe çıkmadığı bir ormandaki yaban nergislerinden çok daha fazla terk edilmişler. Çocuklukları, bu çiçeklerin sahip olduğundan sonsuz kere daha güçlü bir ışık vadediyordu oysa. Ya şimdi? Rüzgâr, yüzünü hiç görmediğimiz bir azizdir. Nergislerle konuşmaktan asla vazgeçmez. Artık konuşmadığında bile, çiçekler onu duymaya devam eder. Ya burada, bu salonda, rüzgâr nerede? Zavallı, zavallı titrek alevler. Mırıldanan yıldızlar. Bu insanlarda hayranlık uyandıran şey, her şeye rağmen, kendilerine rağmen hayatta olmaları ve içlerinde en harap olanları, en asilleri. Hiçliğin içindeki altını, çamura fırlatılmış yüzlerin mücevherlerini gördüm. Hepimiz toza dönüşeceğiz fakat altından bir toza ve bir melek, zamanı geldiğinde, bu altın tozunu kullanarak çalışacak, onlardan tam bir ekmek yapacak.

Ölüme mahkûm olup en güzel
gülüşü fırlatabilenler
kiraz çiçekleridir.

Askıdaki Dakikalar

Gerçek güzelliği tanıyabilmenin en emin yolu, üzerine çektiği nefreti görebilmekten geçer. İsa'nın yüzünü, agorafobik keşişlerden önce, üzerine yağan tükürüklerin beyaz altını aydınlatmıştı.

Havanın yemyeşil kâğıdından özenle kesilip çıkarılmış kenger yaprakları, Maguelone Katedrali'nin yanı başında zarafetle salınmakta. "Ayrıkotu gibiler mübarek, her yerde bitiveriyorlar," diyor kadının biri, tükürürcesine güzelim çiçeklerin üzerine. Oysa griye çalan eflatun renkleriyle, edepli bir hotoz üzerinde yükselen çiçekler, dilsiz çığlıklarıyla sonsuzluğa övgüler düzmekte. Dikenli çalılar, pas ve yağmur ezelden beri hava tanrısına eşlik eder. Sıradanlık ve fakirlik, soydaşı oldukları yıldızlara selam durmak için üzerlerini örten hiçliğin tozunu silkeleyiverir. Hayatımın en güzel dakikaları, Creusot şehrinde, Allevard Sokağı'nın cüzamlı kaldırımlarından birinde geçirdiğim o askıdaki dakikalardı. Küçük bir kız çocuğuna, ölü bir yaprağın ihtişamını, zamanın evlerin dış cephelerinde açtığı ince çatlaklarla yazdığı o güzel yazıyı, taş sayfaların altına düştüğü notların zenginliğini gösterebilmek için dizlerimin üzerine çöktüğümü hatırlıyorum.

Birkaç aylık bir bebeğin tombul parmakları arasına, henüz kızarmakta olan kocaman bir frenk asması yaprağı tutuşturun.

Önce şaşkınlıkla sonra çılgınca bir zevkle fıldır fıldır dönen gözlerine bakın. O tombul parmakların, yaprağın pembe ışıktan tenini parçalayışındaki mucizevi çocuksuluğu ve hafiflemiş yüreğinize serptiği mutluluğu görün. Pembe, az önce yalnızca asma yaprağındayken, şimdi çocuğun ellerinde paramparça oldu, bu yapraktan havaya karıştı, tozun tozuna dönüşerek dudaklarınıza, gözlerinize ve bir anda serinleyen ruhunuza kondu artık. Dünya'nın, Tanrı'nın tombul parmakları arasındaki doğumuna ve sonuna tanıklık ettiniz az önce.

Bir katedrale girdiğimde Tanrı'yı düşünmem hiç. Soğuğun o eski dost elini omzumda hissetmek için girerim. Her seferinde, bu yapıları yükseltmiş olanları, bugün bir kar tanesinin yükünü bile taşımaktan aciz ölüleri gözümün önüne getirmeye çalışırım. Gördüğüm tek şey bir konsildeki gibi toplanmış duran mumlar olur. Bir parça balmumu ve yitik altın, tonlarca taşın himayesinde çocuksu bir hazine. Nef boyunca yürüyorum, yeni doğmuş bir bebeğin kafasının içindeymişim gibi her şey sakin, sessiz ama her an tetikte. Barok müzisyenler bu geceki konserin provasını yapıyor. İçlerinden biri, arkadaşlarını eğlendirmek için bir at maskesi takmış, trompetiyle notalara kafa tutan asi sesler çıkarıyor. Mihrabın mermer alnında bir haç, en az trompet kadar parıldamakta. Barok müzik icracısı ile namevcut İsa, geçip giden her saniyenin hayranlık verici çekişmesine tanıklık eden lirik bir ezgi doğaçlıyor.

Hemen yanındaki denizin taşlarıyla inşa edilmiş olan Maguelone Katedrali, devasa boyutlarda, içi boşalmış bir deniz kabuğunu andırıyor. Tanrı biraz önce terk etti kabuğunu, iki dakika önce buradaydı, bahçeye çıktı, uzaklaşıyor. Kenger yapraklarının, mimari bir üslup olarak yalnızca Romalı taşlarda, şeytanlara ve azizlere rüzgârın esenliğini getiren motifler olarak karşımıza çıkacağını sanırdım. Bahçeye vahşi bir orman

görüntüsü veren bu bitkiyi doğada keşfetmenin mutluluğunu yaşıyorum. Çiçeklerin arasında tavus kuşları geziniyor. Bir yas görkeminde çığlıklar atıyorlar. Yaşamdan koparak yine yaşama atılan çığlıklar. Havanın açık olduğu günler, Tanrı bile görünüyor.

Sessizlik bize
meleklerden hediye.
Lakin artık istemediğimiz, açmaya
bile tenezzül etmediğimiz
bir hediye.

Meleklerden Daha İyi

İsa, dünyanın yorgun evinden, sabaha çıkıyor. Aşağı yukarı otuz yaşlarında. Yanında götürdüğü hiçbir şey yok. Kaytardığı hayatı başlıyor. O yok olduğunda, arkadaşları bu hayatın parçalarını oradan buradan topluyorlar. Şakaklarında havanın neşesi, ellerinde suyun sırdaşlığı, yoluna çıkan göz kamaştırıcı tilkiler. Bütün bunlardan bize kalan hiçbir şey yok. Çoğunun, güzelliklerini çobanların, balıkçıların, bağcıların sabırlı dünyasından ödünç aldığı birkaç söz. İşte gelmiş geçmiş en büyük şairin yeryüzündeki yolculuğundan bize kalanlar. Şairlik, yaşama ve ölüme karşıdan bakabilmek ve kalplerin hiçliğinde yıldızları uyandırmaktır. Yorumcular sonuna kadar kullandı bu göçebenin sözlerini. O sözler direniyor hâlâ. Basit ve sade olan tüketilemez. Teologlar, ağaçtan düşmüş bir armuda yapışan eşek arıları gibi üşüşürler bir yüzden sızan gözyaşlarının etrafına ve bu öyle insani bir yüzdür ki tanrısallaşmaktadır. "Tanrım, ah tanrım, neden terk ettin beni?" İsa'nın bu sözü, olabilecek en aşk dolu sözdür. Herkesin içini titretir. Hiçbir hayat bu çığlığın tasarrufunu yapmaya muktedir değildir. Aşkın kalbidir bu söz, titrek alevi sağa sola meyletse de sönmez. Bu söz aynı zamanda Tanrı'nın varlığının tek kanıtıdır. Hiçliğe bu şekilde hitap ettiğimiz olur mu hiç? Boşluğa sitemde bulunmayız ki.

Sonrasında ise hiçbir şey yoktur. Nefesin sökülüşü, enerjinin çürümeye yazgılı eti terk edişi. Sözün bu son kıvılcımı, İsa'yı meleklerden de iyi biri yapmıştır. Bizim yüreği kaygılı ve hassas kardeşimiz. "Tanrım, ah tanrım, neden terk ettin beni?" Dilsiz bir tanrının mermer suratına çarpıp patlayacak olan bu çığlık, onu atanı sırdaşımız, yakınlarımız arasında en yakınımız kılmaktadır -ki biz güven duygusu, kesik bir damardan sızan kan gibi bizden çıkıp gittiğinde, bizi öldüren neyse ona aşkla konuşmaya devam ederiz.

İlk yıldızın görünebilmesi için karanlığın yoğunlaşması gerekir.

Ölüler tuhaf kişiler.
Göz kapakları manastır taşları
kadar ağır. Sanki bizim asla
çözemeyeceğimiz bir yazının
tutsağı olmuşlar.

Küçük Kömürcü

Ölümün, erik sarısı bir çift gözü söndürüşünü gördüm. Bu gözler, Fransisken rahipler gibi bir deri bir kemik, yazdığım evin etrafını saran ormandan çıkıp gelmiş olan küçük, siyah bir kedinin gözleriydi. Ölüm bu mücevhere el koyana kadar harikulade iki sene geçirdik. O son saatte, bedeni bir bez bebek gibi yumuşak ve hareketsizdi, gözleri yarı açık direnmekteydi, ta ki şokla fal taşı gibi açılana kadar, öyle kocaman açıldılar ki erik sarıları dünyayı doldurdu, taşırdı. Hayvan, o an bir şeylerin doğmak üzere olduğunu hisseden gerçek bir düşünürün şaşkınlığına büründü. Sonra siyah, akışkan, cilalı bir ışık örttü gözlerini. Mısırlı bir tanrınınkini andıran maskesiyle birisi beni görmeden bana bakıyordu, öyle derin bir hâkim ki hükmünden vazgeçmiş. Gece krallıklarının göz hapsine girdim, kayıtsızdılar. Ve bir anda her şey son buldu. Bir güven duygusu, tatlı bir yumuşaklık ve bir zarafet o gece hiç dönmeyecek şekilde evrenden silindi. O akşamı ne zaman aklıma getirsem, kafamın içinde bir şimşek çakıyor ve beynimin beyaz kıvrımları arasında bir yerde saplanıp kalıyor. Bir masumiyetin bir anda ışığından boşalışına tanık olmanın hüzünlü ayrıcalığını edinmiştim. Kadim zamanların rüzgârından doğan o büyük siyah dalga, kendine ait olanlardan birini daha geri almıştı. Kedi, güzel gözlerinin kaynağı ile bir olmuştu.

Yaşam bizi tıpkı bir anne kedinin yavrularını ağzına alıp güvenli bir yere taşıması gibi ölüme taşıyor. Ölülerin tasadan kırışmış kaygılı alınlarına konan kırılgan kanatlı kelebeklerin sırrı bizim için de geçerli. Küçük kedinin bir hokus pokusla kaybolan gözleri, adı konulmamış bir ifşaat getiriyor. İşte en saf şiirler bu adı bulmak için yazılıyor, telaffuz edilemeyen bu adın hiç olmazsa kabuğuna dokunmak için ellerimizde bir kitap tutuyoruz. Zaman zaman uzaklardan gürlemesini işittiğimiz o büyük siyah dalganın üzerinde, az da olsa bir önceliğimiz var. Çabucak kaybedeceğimiz bu öncelikle ne yapmalı peki? Makul olan ne yapılabilir ki bir köy yolunda yürümekten, bir kitabın kapağını açmaktan ya da bir gülün zarif elbisesini yırtarak açışını seyretmekten başka? Küçük kedi, koyu renkli yatak örtüsünün üzerinde yürüdüğü zaman, ardında ışıklı minik tümsekler bırakıyordu. Olağanüstü tek bir sıçrayışla, yok olmuş babamın dizleri üzerine zıplayıvermişti. Bir kedinin ne olduğunu biliyorum şimdi. Bir kedi, kediye benzeyen biridir, gelir ve kalbinizi kazanır.

İade

Tanrı, insanlara dünyayı ele geçirmelerini buyurmuş. Herkes birbiriyle yarışıyor, kan siyahı meyvelerini seyre daldığı bir dut ağacının önünde oyalanan bir çingene kadın dışında. Tekrar yola koyulduğunda bir bakıyor ki her şey çoktan kapılmış. Radikal ve mutlak olan bu kadın, şairlerin anasıdır. Aydınlık çehreli bu aylak, dünyanın tüm Rabialarını, bugün Paris sokaklarını arşınlayan bir çingene kadının suretinde yeryüzüne indirmiştir. Soluk alıp vermenin yorgun izlerini taşıyan aynı etekleri giyer ezelden beri, hele bir tanesi kabarık pilileri ve kıpkırmızı kiraz desenleriyle değme terzilere taş çıkaracak denli capcanlıdır. Felaketlerin taçlandırdığı bir kraliçe edasıyla yürür. Yüzünde Kutsal Ruh'un güvercini, dudakları kırmızı boyalı. Hayatı sever; hayatı onun gibi sevebilmeyi, feleğin çemberinden geçerek ölümün üstüne bir bardak su içebilmiş olanlar başarabilir sadece. "Hep aynı eteği giyer." Üzerine yapışmış ölümcül bir yaftadır bu. Hâlbuki bu çingene kadın, içindeki mutlak güçle, bir şiir kadar göz kamaştırıcı bir eteği olsun ister. Yaftalamak ondaki bu mutlaklığı yok saymaktır. O ise özür niyetine şu cevabı verir: "Yoksulluğu severim ama incecik bir altın iplikle dokunmuşsa." Paris'te indirimli satışların başladığı günlerden birinde, rengârenk pilileri açıldıkça

sufi gibi ışık saçan mistik bir etek çarpar gözüne. Ganj nehri kıyılarından, efsanedeki gibi bir alyansın içinden geçebildiği söylenen o masalsı elbiseler kadar hafif bir etek. Guruldayan karnıyla küçücük bir Hint kızın Batılılar için dokuduğu bu eteği giyenler, yedi rengin ışınlarını evrene yayarak güneşle bir olur. Göğün altında bir yıldız, naylon torbasında Şehrazad'ın eteği, dünyanın kıymıklarla dolu parkesi üzerinde dans ederek ilerlemektedir şimdi. Teni ve tini korkunç sefaletin cehennemî alevleri içinde eriyip gitmiş, çarpık elleri bir değneğin etrafında birbirine kenetlenmiş, şakaklarını örten tülbentin kokuşmuş bir sargı bezini andırdığı ihtiyar bir çingene kadının önünden geçer. Gözlerinin ıslak bulanıklığı üzerine sahte bir dinginliğin öldürücü gölgesi düşmüştür. Her şey bir anda, bir şimşek hızında olup biter, aklın muhteşem bozgunu ve gökyüzündeki ani bir depremle. Kadın torbayı yaşlı dilenciye uzatır, söylenmekte olan ihtiyar kaptığı gibi çekip çıkarır içindeki Binbir Gece Masalları'ndan gelen eteği, meleklerin tezgâhında dokunan kumaşın Tanrı'nın varlığının kanıtı renkleri saçılıverir ortalığa. Yaptığı jestin anlaşılmazlığından adeta havalanıp, kendi hayatının uçurumunun kenarından yürüyerek sıvışır. Bir fedakârlık değildir bu, nereden geldiği bilinmeyen bir emri yerine getirmiştir sadece. İhtiyar, ölülerle beraber yemek yediği bir peri masalına geri dönmüştür. Eteğin ihtişamı onu verenin sözüyle geri gelir, bu söz bir esası barındırmaktadır ve bundan daha fazlasını yapar, şiirselliği soylu bir neşeyi ebediyete taşır; hayatın, ellerinden her şeyi aldığı insanlara en değerlilerini iade etmenin neşesidir bu.

Bahçede, bir karıncayla yarışa tutuştum ve yenildim. Sonra güneşe oturdum ve Wall Street'in milyarder kölelerini düşündüm.

Anahtar Demeti

Bir filozofun yazdıklarını okuduğum sırada bir gülme aldı beni. Sessiz, sismik, yer altına ait bir gülüştü. Yüzüme yayılan, yüzeydeki küçük bir yer sarsıntısı gibi cılız bir gülümsemeydi belki ama göğsümde bir kor derinlerde kalbimi yakıp kavurmaktaydı. Son derece saygıdeğer bir filozoftu bu. Otların arasında kaybolmuş bir demet anahtar bulmuştu. Güzel altın anahtarlar, bir kentin anahtarları kadar büyük ama neredeyse onlar kadar beyhude. Bu anahtarların açacağı bir kapı yok. Hiçbir zaman da olmadı. İçimde yükselen ve pencerenin kenarındaki frezya buketiyle paylaştığım o sessiz gülme dalgasının sebebi de buydu, hiçbir şeye yaramıyorlar. Gözümün önünde bir tüy uçuşuyordu. Bir toz zerresinden ibaret olmak belki de keyifli bir şeydi. Çiçekler tüm renkleriyle gülüyorlardı. Camın öte tarafında, bir örümcek gümüşten ağına tırmanmaktaydı. İhtiyatsızca fırlatılmış bir söz gibi dimdik çıkıyordu gökyüzüne doğru. Tıpkı pencerenin etrafındaki çiçekler, frenk asması, yazı masasının üzerindeki henüz dolmamış beyaz sayfalar gibi o da felsefenin yararsızlığına gülmekteydi. "Yazı masası" sözcüğü bile alaycı, komik gelmeye başlamıştı. Seviyordum bu filozofu gerçekten. Cümleleri, aydınlık, havadar, hayırsever bir huzurla doluydu. Fakat içimdeki gülme isteği daha güçlüydü.

Yıldızların derinlerinden geliyordu, bir taş gibi fırlatılmıştı. Filozofların kitapları, bir lastikle yüzünüze taktığınız şu karton maskeler gibiler. Kartonun altında havasız kalıyorsunuz. Bak, diyor kokuları odayı baştan başa dolduran çiçekler. Bak, hiçbir yerde kapı yok. Sadece bizim yaydığımız hoş kokular, renklerimiz ve gülüşlerimiz var. Öteki dünya bu gülüşle başlıyor. Öteki dünya bu gülüşün kendisi. Başka bir yerde, başka bir şey aramak niye? Tanrı saklanan bir çocuk gibi ve onun da kendini ele verdiği bir an var. Yanından geçtiğinizde gülmesini tutamıyor, kahkahasını duyuyorsunuz. Müzikte, sessizlikte duyabilirsiniz onu. Çatlayan bir tomurcukta, geçmekte olan bir bulutun ardında, dişsiz bir ağızda. Her yerde. Bir buket çiçeğin küçük bir odada çıkarabileceği ses inanılmaz. Çiçekler başımı döndürüyordu. Dünyada hiçbir felsefe, kazınmış kafasıyla bir keşiş gibi güneşle baş başa sohbete tutuşan tek bir papatyanın, çalının ya da çakıl taşının seviyesine erişemez. Papatyalar, çalılar, çakıl taşları güler, güler, güler.

Gökyüzünün mavisine bakıyorum. Kapı yok. Ya da ezelden beri açık duruyor. Bu mavide, bazen bir gülme sesi duyuyorum, çiçeklerin gülüşüyle aynı. Hemen, o an, paylaşmadıkça duymak imkânsız.

İşte bu maviden koydum bu kitabın arasına, sizin için.

Şeytanın elini tuttum.
Siyah tırnaklarının altında
ışık gördüm.

NEŞE-İNSAN

Yaşam bizi tıpkı bir anne kedinin yavrularını ağzına alıp güvenli bir yere taşıması gibi ölüme taşıyor. Ölülerin tasadan kırışmış kaygılı alınlarına konan kırılgan kanatlı kelebeklerin sırrı bizim için de geçerli. Küçük kedinin bir hokus pokusla kaybolan gözleri, adı konulmamış bir ifşaat getiriyor. İşte en saf şiirler bu adı bulmak için yazılıyor, telaffuz edilemeyen bu adın hiç olmazsa kabuğuna dokunmak için ellerimizde bir kitap tutuyoruz. Zaman zaman uzaklardan gürlemesini işittiğimiz o büyük siyah dalganın üzerinde, az da olsa bir önceliğimiz var. Çabucak kaybedeceğimiz bu öncelikle ne yapmalı peki? Makul olan ne yapılabilir ki bir köy yolunda yürümekten, bir kitabın kapağını açmaktan ya da bir gülün zarif elbisesini yırtarak açışını seyretmekten başka?

Terk edilmiş bir bahçenin kapısını aralarmışcasına açtığımız bir kitap düşledim.

Monokl
Edebiyat

@monokledebiyat | 161